УДК 330.341.1

А.В. Шаперенков
ПАТ “ВіЕйБі Банк”

УЧАСТЬ БАНКІВ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

ã Шаперенков А.В., 2013

Узагальнено та систематизовано основні передумови посилення ролі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу в сучасних умовах; здійснено оцінку кількісних та якісних функціональних параметрів участі банків у цих процесах залежно від спрямованості грошових потоків та стадій розвитку інноваційного потенціалу; виявлено резерви прямої участі банків у грошовому забезпеченні розвитку інноваційного потенціалу.

Ключові слова: інноваційна діяльність, фінансування, інноваційний потенціал, банк, грошове забезпечення.

A.V. Shaperenkov
VAB Bank

BANKS PARTICIPATION IN THE SYSTEM PROVIDING INNOVATION POTENTIAL

ã Shaperenkov A.V., 2013

The basic preconditions of strengthening of role of the banks are systematized in the cash cover of innovative potential in modern terms; the estimation of quantitative and high-quality functional parameters of participation of banks is carried out in these processes depending on the orientation of money streams and stages of development of innovative potential; the backlogs of direct participation of banks in development of innovative potential are detected.

Key words: innovative activity, financing, innovative potential, bank, is a cash cover.

Постановка проблеми. В умовах зміни загальної філософії сучасного монетарного середовища і початку “гонки інноваційних озброєнь” фактично в усіх країнах світу загострилися питання розширення масштабів залучення позабюджетних засобів для інноваційної діяльності і активізації участі банків у цьому процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади грошового забезпечення інноваційного потенціалу розроблялися у наукових працях відомих зарубіжних науковців: Х. Барнета, Є. Вітте, П. Друкера, В. Зомбарта, М. Калецкі, М. Кондратьєва, С. Кузнеця, В. Мічерліха, Б. Твісса, Р. Солоу, Х. Хауштайна, В. Хартмана, Р. Менселла, Й. Шумпетера та ін. Серед вітчизняних учених можна відзначити: Ю. Бажала, О. Барановського, І. Бланка, Є. Бойка, Т. Васильєву; В. Васюренка, В. Гейця, М. Козоріза, В. Кононенка; В. Колесниченка, В. Корнєєва, М. Крупку, А.Кузнєцову, Е.Логинова, І. Луніна, С. Онишка, В. Опаріна, С. Реверчука, В. Федосова, Л. Федулову, І. Шовкун та ін.

Водночас істотним недоліком теоретичного спаду грошового забезпечення розвитку інноваційного потенціалу та залучення позабюджетних коштів для інноваційної діяльності є недооцінка ролі і участі банків у цьому процесі. Це, своєю чергою, унеможливлює практичне формування грошового механізму розвитку інноваційного потенціалу, адекватного сучасним вітчизняним реаліям.

Постановка цілей. Дослідження теоретичних основ та прикладних проблем участі банків у процесі грошового забезпечення розвитку інноваційного потенціалу зумовлює постановку таких цілей:

- аналіз світового досвіду грошового забезпечення інноваційного потенціалу;
- систематизація основних передумов посилення ролі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу у сучасних умовах;
- оцінка кількісних та якісних функціональних параметрів участі банків у процесах грошового забезпечення інноваційного потенціалу залежно від спрямованості грошових потоків та стадій розвитку інноваційного потенціалу;
- виявлення резервів прямої участі банків у грошовому забезпеченні розвитку інноваційного потенціалу.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі в економічній літературі найпоширенішою є думка, згідно з якою роль банківської системи у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу є незначною, їй відводиться лише посередницька роль [1–3]. Це пояснюється тим, що кредитування інноваційних проектів (фінансування довгострокових активів за рахунок короткотермінових пасивів) є несумісним із забезпеченням банківської ліквідності. Банківська форма інвестиційного посередництва, з їхнього погляду, вже не дієва і вимагає поділу цих двох функцій між різними типами посередників для підтримки стабільності ринку позичкового капіталу. При цьому інвестиційні потреби економіки повинні активніше фінансуватися через інструменти ринку цінних паперів, що забезпечує більшу гнучкість усього ринку інвестування й призводить до ліквідації ефекту «ножиць прибутковості», викликаного існуванням банківської маржі [4; 5]. На наш погляд, проблема забезпечення ліквідності в діяльності різних типів фінансових посередників, зокрема і небанківських, з часом зростатиме. Тому цей аргумент є недостатнім для оцінки істинної ролі банківської системи у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу. За гармонізованої системи грошового забезпечення інноваційного потенціалу усі типи фінансових посередників повинні бути активними учасниками цього процесу. Інша річ, на якому етапі розвитку цього процесу, з якою часткою участі, за якої підтримки з боку держави тощо.

Що стосується банківських установ, то справді, аналіз світового досвіду фінансування інноваційної діяльності свідчить про невисоку їх роль у цих процесах (рис. 1).

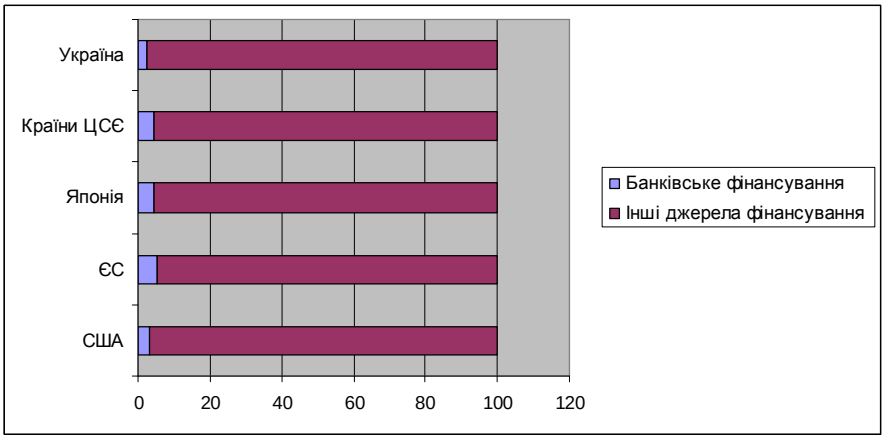

Рис. 1. Частка банківського фінансування у загальній структурі грошового забезпечення інноваційної діяльності у 2006–2009 рр., %
Складено автором на основі [6–10]

Але, на наш погляд, враховуючи тенденції розвитку світового фінансового ринку, банківський тип організації кредитної системи в Україні, наявність грошового потенціалу у сфері банківського бізнесу та недостатню ефективність державної форми фінансування, вітчизняний розвиток інноваційного потенціалу дедалі тісніше залежатиме від ступеня залучення кредитних ресурсів банківських установ до системи його грошового забезпечення.

Роль банків посилиться і розшириться за межі традиційного фінансування, опосередковуючи зв'язок між усіма учасниками – державою, інвестиційно-інноваційними фондами, науково-технічними установами та споживачами інноваційних процесів.

Систематизація основних передумов посилення ролі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу показано на рис. 2.

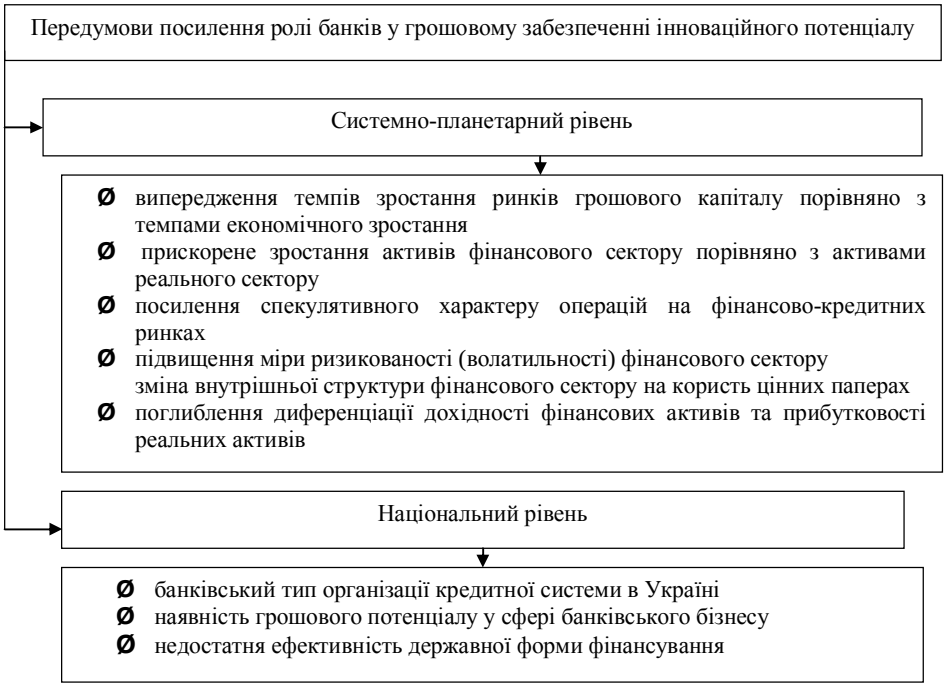

*Рис. 2. Передумови посилення ролі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу**
**Складено автором*

Досвід розвинених країн показує також, що банківські інститути в інноваційному процесі працюють у трьох напрямках: обслуговування руху коштів, що належать клієнтам та призначені для інвестицій в інновації; акумуляція заощаджень та спрямування їх на ринок цінних паперів; вкладання в інноваційно-інвестиційні проекти як власних, так і залучених коштів [11–13].

Участь зарубіжних банківських інститутів у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу найбільше сконцентрована у напрямку акумуляції заощаджень та спрямування їх на ринок цінних паперів. Так, інвестиційні банки продають акції венчурних компаній на фондових ринках, залучаючи тим самим капітал для фінансування пізнішіх стадій їхнього життєвого циклу через надання довготермінових кредитів. Поступово розширюючи спектр своїх послуг, зарубіжні банки почали засновувати власні венчурні фірми. Успішна діяльність такої фірми гарантує банку багаторазове збільшення початкових інвестицій і цей процес відтворюється на розширеній основі.

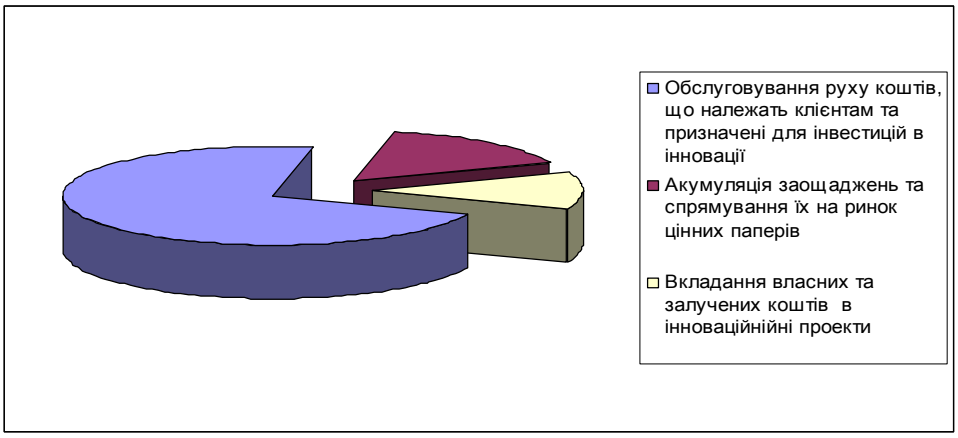

*Рис. 3. Структура участі українських банків у фінансуванні інноваційних процесів**
**Примітка: За результатами анкетного опитування*

Отже, основним стимулом для банку за венчурного інвестування є отримання значного прибутку. На жаль, інститути банківської системи України нині працюють переважно у першому напрямку.

За результатами анкетного опитування менеджерів провідних банків України було виявлено структуру участі українських банків у фінансуванні інноваційних процесів (рис. 3) .

Так, 72 % участі досліджуваних банків у фінансуванні інноваційних процесів припадає на обслуговування руху коштів, що належать клієнтам та призначені для інвестицій в інновації, 16 % – на акумуляцію заощаджень та спрямування їх на ринок цінних паперів, 12 % – на вкладання в інноваційно-інвестиційні проекти як власних, так і залучених коштів. Частку позикових коштів в інвестиціях у модернізацію основних фондів окремих зарубіжних країн у 2010 р. показано на рис. 4.

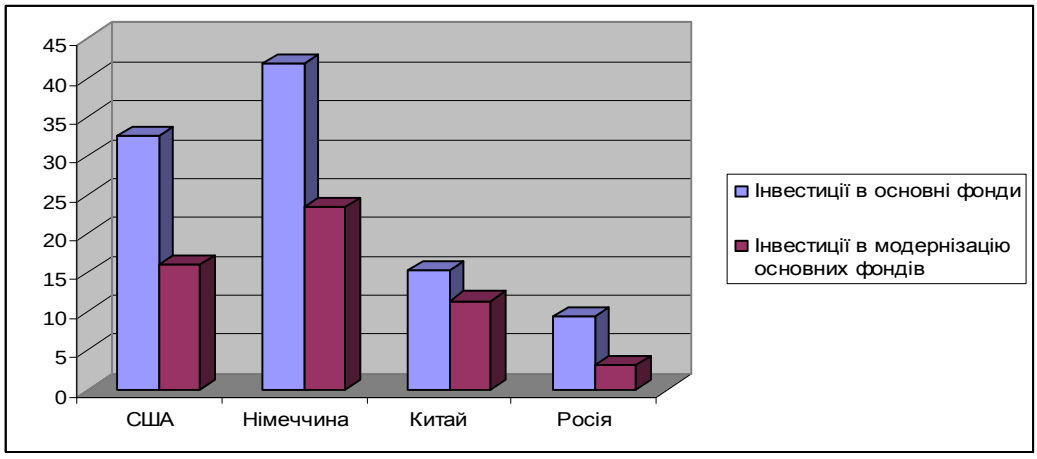

Рис. 4. Питома вага позикових коштів в інвестиціях у модернізацію основних фондів окремих зарубіжних країн у 2010 р. [14, 15]

Отже, висока частка позикових коштів в інвестиціях в основні фонди (об`єктна складова інноваційного потенціалу) у розвинених країнах свідчить як про наявність зрілої інноваційної політики, так і про використання наявних альтернативних грошових можливостей для її реалізації.

Але, на наш погляд, дослідження ролі банків у процесах грошового забезпечення інноваційного потенціалу доцільно проводити у двох напрямках: у напрямку оцінки кількісних функціональних параметрів та в напрямку оцінки якісних функціональних параметрів банків у процесах грошового забезпечення інноваційного потенціалу. Адже роль банків у процесах грошового забезпечення інноваційного потенціалу не обмежується лише кількісними параметрами. Так, багато науковців і, зокрема Т.А. Васильєва, виокремлює такі фунції банків на ринку інноваційного інвестування: фінансового забезпечення, мобілізаційну, стимулювальну, експертну, платіжну та допоміжно-інфраструктурну [16].

У межах цього підходу функція банків у частині грошового забезпечення інноваційних процесів зводиться до:

– кредитування різних стадій розроблення, виробництва та поширення інновації, поточної діяльності суб’єктів інноваційного підприємництва, переоснащення підприємств, наукових організацій;

– оптимізації форм та методів інвестиційного забезпечення суб’єктів інноваційної діяльності;

– розроблення та реалізації комплексу заходів, формування ефективних фінансових механізмів інвестиційного забезпечення суб’єктів інноваційної діяльності;

– придбання авторських прав на нововведення, перетворення банку на певний час на співвласника кінцевого результату з подальшим продажем частки банку зацікавленій юридичній особі;

– участі у лізингових операціях як організатора, гаранта або інвестора;

– участі у факторингових або форфейтингових операціях;

– участі у венчурному фінансуванні;

– участі в інтеграційних об’єднаннях на ринку;

– надання спеціалізованих інвестиційних послуг (участь в емісійно-засновницькій діяльності підприємств-інноваторів, операції з цінними паперами тощо);

– участі в операціях проектного фінансування тощо [16].

На наш погляд, змістовне навантаження функції банків у частині грошового забезпечення інноваційних процесів є занадто розширеним. Такі функціональні напрямки, як оптимізація форм та методів інвестиційного забезпечення суб’єктів інноваційної діяльності, розроблення та реалізація комплексу заходів щодо формування ефективних фінансових механізмів інвестиційного забезпечення суб’єктів інноваційної діяльності, участь в інтеграційних об’єднаннях на ринку надання спеціалізованих інвестиційних послуг (участь в емісійно-засновницькій діяльності підприємств-інноваторів, операції з цінними паперами тощо), є допоміжними стосовно усіх інших складових. Їх доцільно було б зарахувати до допоміжно-інфраструктурної функції.

Незважаючи на це, ми підтримуємо вищезазначений погляд щодо змістовного навантаження функції банків у частині грошового забезпечення інноваційних процесів. Але функції банків у частині грошового забезпечення саме інноваційного потенціалу, на наш погляд, доцільно розглядати у трьох ключових аспектах залежно від:

– форм участі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу (пряма участь банків та опосередкована);

– спрямованості грошових потоків (забезпечення матеріально-речового чинника формування інноваційного потенціалу та трудоресурсного чинника);

– стадії розвитку інноваційного потенціалу.

Варто зазначити, що у системі дослідження грошового забезпечення інноваційного потенціалу доцільно також виокремити два основні рівні банківської участі у цих процесах: мікроекономічний рівень (рівень конкретних банківських установ) та макроекономічний рівень (рівень функціонування банківської галузі загалом). Адже міра участі і особливості впливу банків на досліджувані процеси у межах вищезазначених рівнів буде істотно відрізняються.

Авторське бачення структури прямої участі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу на мікроекономічному рівні показано на рис. 5.

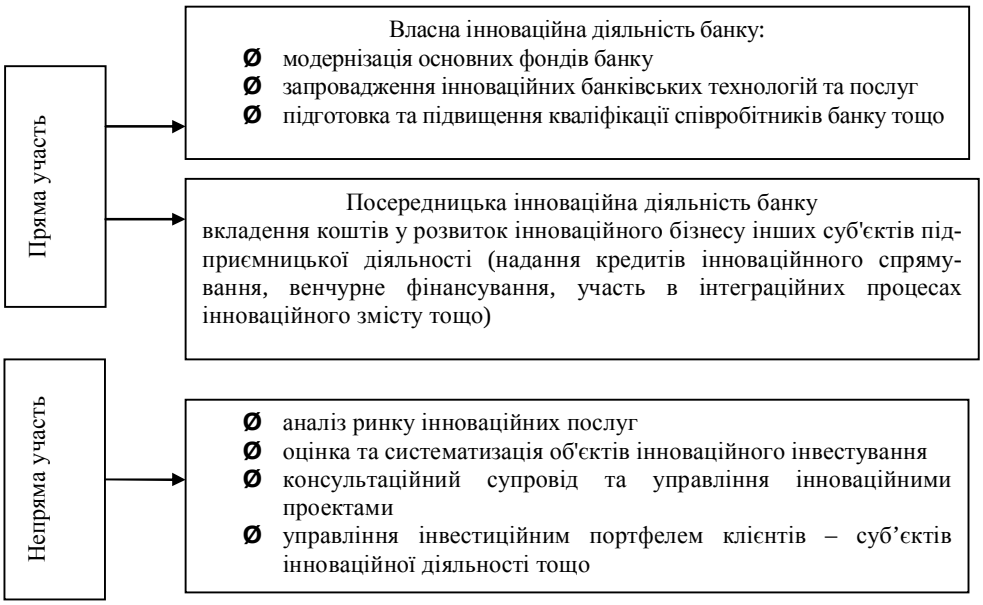

*Рис. 5. Форми участі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу**

**Складено автором*

Пряма участь банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу зводиться до модернізації власного бізнесу за власною ініціативою, власний кошт та на власний розсуд, а також до грошового посередництва банків на ринку інноваційного інвестування на замовлення та за дорученням клієнтів та держави.

Конкретними формами грошового банківського посередництва на ринку інноваційного інвестування можуть бути такі (рис. 5):

Ø фінансування, створення і впровадження інновацій банком як співвласником кінцевого результату протягом визначеного терміну, за який він компенсує свої витрати за рахунок частки прибутку від експлуатації нововведення (після закінчення цього терміну частка банку може бути продана іншій зацікавленій особі);

Ø придбання авторських прав на нововведення, на підставі яких банк може організувати його впровадження і тиражування, а вкладений капітал компенсувати за рахунок частки прибутку, отриманого підприємствами, що використовують цю інновацію;

Ø лізингові операції, тобто надання в оренду інноваційної техніки, виготовленої за допомогою виробничих потужностей, власником або співвласником яких є банк;

Ø факторингові операції, у межах яких банк сплачує рахунки і заборгованість підприємства, кредитує діяльність з його технічного переоснащення й інноваційного розвитку в обмін на надання банку можливості протягом визначеного терміну брати участь у розподілі прибутку цього підприємства;

Ø конкурсне фінансування, тобто визначені на конкурсній основі напрямки й обсяги наданих банком послуг з проведення експертизи інноваційних пропозицій, визначення потреб ринку в інноваційній продукції і можливих обсягів впровадження конкретного інноваційного товару, контролю за доцільністю використання коштів;

Ø кредитування різних стадій процесу «дослідження – виробництво» під заставу наявних фондів заявника, гарантію іншої організації, укладені договори на придбання продукції, виробленої з використанням нововведення;

Ø кредитування заходів щодо підвищення технічного рівня підприємств і надання супутнього комплексу фінансово-кредитних послуг для забезпечення робіт;

Ø фінансування проведення досліджень і розробок для вирішення актуальних науково-технічних проблем розвитку конкретного підприємства силами тимчасових творчих колективів з подальшим відшкодуванням вкладених коштів за рахунок продажу результатів досліджень цьому підприємству або участі в прибутку, отриманому за допомогою впровадження отриманих інновацій;

Ø комплексна експертиза інновацій, проведена банком для власних потреб або за замовленням зацікавлених організацій, що здійснюється на договірній основі силами висококваліфікованих фахівців;

Ø надання інформаційних, розрахункових, посередницьких, консультативних, науково-технічних, організаційно-економічних, рекламних, прогнозних та інших послуг;

Ø створення і фінансування діяльності загальних виробництв для прискорення впровадження прогресивних науково-технічних нововведень, випуску нових видів продукції;

Ø участь у венчурному фінансуванні на усіх стадіях життєвого циклу виробництва інноваційного продукту.

У межах непрямої участі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу посередницькі операції не вимагають безпосереднього використання ресурсів банку і їхніх розміщень у будь-які активи, однак слугують джерелом додаткового доходу. Кінцевою метою цих операцій також є максимізація доходу банку, але найчастіше ця мета досягається побічно. Навіть у випадку, коли безпосередні доходи від надання, наприклад, послуг довірчого керуючого, не мають будь-якого серйозного впливу на прибуток банку, вони здатні значно розширити його клієнтуру у майбутньому, що приведе до генерації набагато потужнішого потоку доходів. Важливими допоміжними цілями у такому випадку є поліпшення показників рентабельності банку (комісійно-посередницькі операції відображаються у межах забалансового обліку, що формально приводить до зростання середнього рівня рентабельності активів і капіталу), і можливість недотримання вимог з нарощування власного капіталу. Істотним недоліком такої стратегії є значне зростання латентних ризиків банківської справи, існування яких створює додаткові обмеження банківського інвестиційного посередництва.

Зміст функції банків у частині прямого грошового забезпечення інноваційного потенціалу залежно від спрямованості грошових потоків наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Зміст функції банків у частині прямого грошового забезпечення інноваційного потенціалу *

Трудоресурсна складова	Матеріально-речова складова
Споживче кредитування цільових категорій населення, які являють собою цінність щодо формування інноваційного потенціалу	Інвестування процесів модернізації суб'єктів інноваційного підприємництва та наукових організацій на умовах кредитування, лізинту, факторингу тощо
Кредитування навчання у ВНЗ	Фінансування поточної діяльності суб'єктів інноваційного підприємництва
Кредитування перенавчання та підвищення кваліфікації	Фінансування стадій розробки, виробництва та поширення інновації
Інвестиційний супровід науково обдарованої молоді з подальшою участю банку у розподілі кінцевого результату	Купівля авторських прав на нововведення

*Складено автором.

Вагомою функцією банків у частині прямого грошового забезпечення трудоресурсної складової інноваційного потенціалу, на наш погляд, є споживче кредитування цільових категорій населення, які являють собою цінність щодо формування інноваційного потенціалу. Для конкретної організації такого виду кредитування необхідно виокремити цільові категорії населення, які являють собою цінність щодо формування інноваційного потенціалу. Це можуть бути особи будь-якого віку і будь-якого статку, але ті, що виховують обдарованих дітей (рівень обдарування має бути підтверджений документально або ж визнаний суспільно). Продовженням функції кредитування навчання молоді у ВНЗ, кредитування осіб, які мають намір перенавчатися та підвищувати свою кваліфікацію має бути функція інвестиційного грошового супроводу науково обдарованих осіб з подальшою участю банку у розподілі кінцевого результату (винагорода від держави за формування успіху конкретної особи в інноваційній сфері).

Зміст функції банків у частині прямого грошового забезпечення матеріально-речової складової інноваційного потенціалу полягає в інвестуванні процесів модернізації суб'єктів інноваційного підприємництва та наукових організацій на умовах кредитування, лізингу, факторингу; фінансуванні поточної діяльності суб'єктів інноваційного підприємництва, окремх стадій розробки, виробництва та поширення інновації, купівлі авторських прав на нововведення тощо.

Зміст функції банків у частині непрямого грошового забезпечення інноваційного потенціалу на рівні конкретних банківських установ передбачає багато опосередкованих форм впливу на інвестиційні грошові потоки в інноваційній сфері з боку банківської галузі незалежно від причини їх виникнення, концентруючись, зокрема, на:

- пошуку найпривабливіших об'єктів інвестиційної діяльності в інноваційній сфері для клієнтів банку;
- управлінні інноваційним проектом у межах проектного фінансування або кредитування;
- наданні консультаційної допомоги у розробленні та реалізації інноваційної стратегії підприємств;
- формуванні й управлінні інвестиційним портфелем клієнтів – суб'єктів інноваційної діяльності;
- наданні послуг щодо хеджування інвестиційних ризиків, консалтингових та інжинірингових послуг, інвестиційних послуг на фондовому фінансовому ринку (торгівля цінними паперами, депозитарна діяльність зберігача цінних паперів, ведення реєстрів власників іменних цінних паперів, управління цінними паперами клієнтів банку, брокерська діяльність тощо).

На макроекономічному рівні (рівень функціонування банківської галузі загалом) опосередкований вплив банківської системи на систему грошового забезпечення інноваційного потенціалу проявляється через зміни характеристик грошової маси.

Функціональним аспектом участі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу є також їхня участь на окремих стадіях розвитку інноваційного потенціалу (табл. 2).

Таблиця.2

Участь банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу на окремих стадіях його розвитку *

Стадії розвитку інноваційного потенціалу	Участь банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу	
	пряма участь	непряма участь
1	2	3
Створення можливостей інноваційного розвитку (державна форма забезпечення інноваційного потенціалу)	1. Власна інноваційна діяльність (модернізація основних фондів банку, запровадження інноваційних банківських технологій та послуг, підготовка та підвищення кваліфікації співробітників банку тощо) 2. Посередницька інноваційна діяльність (акумуляція заощаджень та вкладення їх у державні цінні папери)	1. Обслуговування руху коштів інноваційного спрямування, що належать державі та клієнтам 2. Аналіз ринку інноваційних послуг 3. Аналіз ринку державних цінних паперів
Накопичення можливостей інноваційного розвитку (державна та комерційна форми забезпечення інноваційного потенціалу)	1. Власна інноваційна діяльність (модернізація основних фондів банку, запровадження інноваційних банківських технологій та послуг, підготовка та підвищення кваліфікації співробітників банку тощо) 2. Посередницька інноваційна діяльність (акумуляція заощаджень та вкладення їх у державні та комерційні цінні папери)	1. Обслуговування руху коштів інноваційного спрямування, що належать державі та клієнтам 2. Аналіз ринку інноваційних послуг 3. Аналіз ринку цінних паперів
Перерозподіл можливостей інноваційного розвитку (державна, комерційна та кредитна форми забезпечення інноваційного потенціалу)	1. Власна інноваційна діяльність (модернізація основних фондів банку, запровадження інноваційних банківських технологій та послуг, підготовка та підвищення кваліфікації співробітників банку тощо) 2. Посередницька інноваційна діяльність (акумуляція заощаджень та вкладення їх у державні та комерційні цінні папери, кредитування інноваційних проектів, кредитування навчання у ВНЗ)	1. Обслуговування руху коштів інноваційного спрямування, що належать державі та клієнтам 2. Аналіз ринку інноваційних послуг 3. Аналіз ринку цінних паперів 4. Оцінка та систематизація об'єктів. інноваційного інвестування 5. Консультаційний супровід та управління інноваційними проектами 6. Управління інвестиційним портфелем клієнтів – суб'єктів інноваційної діяльності
Використання можливостей інноваційного розвитку (державна, комерційна кредитна та змішаша форми забезпечення інноваційного потенціалу)	1. Власна інноваційна діяльність (модернізація основних фондів банку, запровадження інноваційних банківських технологій та послуг, підготовка та підвищення кваліфікації співробітників банку тощо) 2. Посередницька інноваційна діяльність (акумуляція заощаджень та вкладення їх у державні та комерційні цінні папери, кредитування інноваційних проектів, венчурне фінансування, участь в інтеграційних процесах інноваційного змісту, споживче кредитування цільових	1. Обслуговування руху коштів інноваційного спрямування, що належать державі та клієнтам 2. Аналіз ринку інноваційних послуг 3. Аналіз ринку цінних паперів 4. Оцінка та систематизація об'єктів інноваційного інвестування 5. Консультаційний супровід та управління інноваційними проектами

Продовження табл. 2

1	2	3
	категорій населення, кредитування навчання у ВНЗ, кредитування перенавчання та підвищення кваліфікації, інвестиційний супровід науково обдарованих осіб)	6. Управління інвестиційним портфелем клієнтів – суб'єктів інноваційної діяльності. 7. Консультаційний супровід науково обдарованих осіб

*Складено автором.

Очевидно, що на стадії створення інноваційного потенціалу використовуються виключно джерела власних та залучених грошових коштів держави, а тому пряма участь банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу зводиться до власної інноваційної діяльності (модернізація основних фондів банку, запровадження інноваційних банківських технологій та послуг, підготовка та підвищення кваліфікації співробітників банку тощо). Посередницька інноваційна діяльність банків концентрується у частині акумуляції заощаджень та вкладення їх у державні цінні папери).

За стадії нагромадження можливостей інноваційного розвитку відповідає державна і комерційна форма грошового забезпечення, а тому посередницька інноваційна діяльність банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу розширюється за рахунок вкладення акумульованих коштів у комерційні цінні папери.

На стадії перерозподілу можливостей інноваційного розвитку до загальної системи грошового забезпечення інноваційного потенціалу долучається вже кредитна форма, а тому інноваційна діяльність банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу розширюється за рахунок кредитування інноваційних проектів та кредитування навчання у ВНЗ. Саме на цій стадії найвидимішою є участь банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу.

На стадії використання можливостей інноваційного розвитку використовуються усі існуючі форми грошового забезпечення, а тому інноваційна діяльність банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу може розширитися за рахунок венчурного фінансування, їх участі в інтеграційних процесах інноваційного змісту, споживчого кредитування цільових категорій населення, кредитування навчання у ВНЗ, кредитування перенавчання та підвищення кваліфікації, інвестиційний супровід науково обдарованих осіб.

Непряма участь банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу також диференціюється залежно від окремих стадій розвитку інноваційного потенціалу. Загалом на стадії використання можливостей інноваційного розвитку вона включає обслуговування руху коштів інноваційного спрямування, що належать державі та клієнтам, аналіз ринку інноваційних послуг, аналіз ринку цінних паперів, оцінку та систематизацію об'єктів інноваційного інвестування, консультаційний супровід та управління інноваційними проектами, управління інвестиційним портфелем клієнтів – суб'єктів інноваційної діяльності, консультаційний супровід науково обдарованих осіб тощо.

Отже, участь банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу присутня на усіх стадіях створення інноваційного потенціалу. Закономірно, що на стадії використання можливостей інноваційного розвитку ця участь є найвидимішою і найвагомішою. На наш погляд, найвагоміші резерви активізації участі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу криються у частині розширення банківських функцій у забезпеченні інноваційного потенціалу на таких стадіях розвитку інноваційного потенціалу, як: створення, нагромадження та перерозподіл можливостей інноваційного розвитку (табл. 3).

Але консолідуючим суб'єктом процесу залучення та активізації участі банків до процесу грошового забезпечення інноваційного потенціалу на окремих стадіях його розвитку повинна стати держава. Для цього, на наш погляд, повинна кардинально змінитися сама концепція участі держави у забезпеченні розвитку інноваційного потенціалу. Донорська місія держави повинна істотно доповнитися, а в деяких випадках і заміститься суто партнерською участю у цих процесах. Це дасть можливість вивільнити та реалізувати можливості інших суб'єктів інноваційних процесів і задіяти усі форми грошового забезпечення інноваційного потенціалу.

Таблиця 3

Резерви прямої участі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу на окремих стадіях його розвитку *

Стадії розвитку	Напрямки діяльності
Створення можливостей інноваційного розвитку	Ø акумуляція заощаджень та вкладення їх у комерційні цінні папери Ø кредитування інноваційних проектів Ø венчурне фінансування, участь в інтеграційних процесах інноваційного змісту Ø споживче кредитування цільових категорій населення Ø кредитування навчання у ВНЗ Ø кредитування перенавчання та підвищення кваліфікації Ø інвестиційний супровід науково обдарованих осіб
Накопичення можливостей інноваційного розвитку	Ø кредитування інноваційних проектів Ø венчурне фінансування, участь в інтеграційних процесах інноваційного змісту Ø споживче кредитування цільових категорій населення Ø кредитування навчання у ВНЗ Ø кредитування перенавчання та підвищення кваліфікації Ø інвестиційний супровід науково обдарованих осіб
Перерозподіл можливостей інноваційного розвитку	Ø венчурне фінансування Ø участь в інтеграційних процесах інноваційного змісту Ø споживче кредитування цільових категорій населення Ø кредитування перенавчання та підвищення кваліфікації Ø інвестиційний супровід науково обдарованих осіб

*Складено автором.

Висновки. Отже, дослідження ролі сучасних банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу уможливило узагальнити певні процеси та явища, що стосуються цієї проблематики. Так, у сучасних умовах в усіх країнах світу загострилися питання розширення масштабів залучення позабюджетних коштів для інноваційної діяльності та активізації участі банків у цьому процесі. Це зумовлено зростанням масштабів інноваційних проектів, суспільних потреб щодо розвитку та нарощення інноваційного потенціалу і зростаючим дефіцитом власних ресурсів підприємців для розширення інноваційної діяльності.

Дослідження основних передумов посилення ролі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу дало змогу виокремити два основні рівні їх концентрації: системно-планетарний рівень та національний рівень, що систематизує ці передумови для використання у подальших дослідженнях.

Для оцінки змістовного навантаження банківських функцій у частині грошового забезпечення інноваційних процесів їх доцільно розглядати у трьох ключових аспектах залежно від: форм участі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу (пряма участь банків та опосередкована), спрямованості грошових потоків (забезпечення матеріально-речового чинника формування інноваційного потенціалу та трудоресурсного чинника) та стадій розвитку інноваційного потенціалу.

Аналіз функціональних аспектів участі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу на окремих стадіях розвитку інноваційного потенціалу виявив, що участь банків присутня на усіх стадіях створення інноваційного потенціалу. Закономірно, що на стадії використання можливостей інноваційного розвитку ця участь є найвидимішою і найвагомішою. Найвагоміші резерви активізації участі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу криються у частині розширення банківських функцій у забезпеченні інноваційного потенціалу на таких стадіях розвитку інноваційного потенціалу, як: створення, нагромадження та перерозподілу можливостей інноваційного розвитку. Але консолідуючим суб'єктом процесу залучення та активізації участі банків до процесу грошового забезпечення інноваційного потенціалу на окремих

стадіях його розвитку повинна стати держава. Для цього, на наш погляд, повинна кардинально змінитися сама концепція участі держави у забезпеченні розвитку інноваційного потенціалу. Донорська місія держави повинна істотно доповнитися, а в деяких випадках і заміститься суто партнерською участю у цих процесах. Це уможливить вивільнити та реалізувати можливості інших суб'єктів інноваційних процесів і задіяти усі форми грошового забезпечення інноваційного потенціалу.

Перспективи подальших досліджень. Обґрунувати теоретичні аспекти щодо активізації участі банків у грошовому забезпеченні інноваційного потенціалу, які використати у подальших дослідженнях щодо розроблення відповідного теоретико-медологічного підґрунтя цього процесу у частині розширення банківських функцій у забезпеченні інноваційного потенціалу на таких стадіях його розвитку, як: створення, нагромадження та перерозподіл, а також у створенні практичного механізму партнерської взаємодії у забезпеченні розвитку інноваційного потенціалу.

1. Логинов Е.Л. Инвестиции в условиях экономической самостоятельности и коммерческого риска. – В кн.: Экономические проблемы совершенствования развития хозяйственного механизма / Е.Л. Логинов. – Краснодар, 1990. – С. 4–7. 2. Кононенко В.А. Банк как посредник на рынке инвестиций (Реализация в трансформационной экономике): дис. … канд. экон. наук: 08.00.10. – СПБ., 2004. – 124 с. 3. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку: монографія / С.В. Онишко. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004. – 434 с. 4. Онишко С.В. Деякі методологічні аспекти дослідження інноваційної моделі економіки / С.В. Онишко // Проблеми науки. – 2002. – №5. – С. 30–35. 5. Welfens P.J.J. Investment, Financial Markets, New Economy Dynamics and Growth in Transition Countries / P.J.J. Welfens // Экономический журнал Высшей школы экономики. – 2003. – Т. 7, №2. – С. 173–220. 6. Goldsberg I. and others. Public financial support for commercial innovation. Europe and Central Asia knowledge economy study. World Bank. Part 1. / Working paper. – 2006. – Vol.1, №1. – 78 p. 7. Funding of new technology-based firms by commercial banks in Europe, European Commission, Enterprise Directorate-General. – Luxembourg, 2003. – 189 p. 8. Колесниченко В.Ф. Государственная поддержка инновационной деятельности в Украине / В.Ф. Колесниченко. // Тр. 5-й Междунар. науч.-техн. конф. "Физические и компьютерные технологии в народном хозяйстве". - Х.: ХНПК "ФЭД", 2002. - С. 545–548. 9. Harryson Sigvald. Japanese technology and innovation management: From Know-how to Know-who. – Cheltenham. Northampton, Mass.: Edward Elgar, 1998. – 255 p. 10. Industrial Policy in East Asia. Tokio: JETRO. 1993. – 412 p. 11. Кузнєцова, А.Я. Роль комерційного банку у фінансуванні інноваційних проектів підприємницького сектору економіки України [Текст] / А.Я. Кузнєцова // Регіональна економіка. – 2002. – № 4. – С. 213– 219. 12. Реверчук С.К. Приватне інвестування в економіці України (на прикладі малих підприємств) [Текст] / С.К. Реверчук, В.В. Ступницький, О.Д. Вовчак. – Л.: ВПВ ЛЦНТЕІ, 2002. – С. 30. 13. Реверчук, С.К. Управління і регулювання банківською інвестиційною діяльністю [Текст]: наукова монографія / С.К. Реверчук, Л.Г. Кльоба, М.Б. Паласевич; за ред. д.е.н., проф. С.К. Реверчука. – Львів: Тріада плюс, 2007. – 352 с. 14. Черных С.И. Финансово-кредитные механизмы стимулирования инноваций. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http:// http://www.kommersant.ru/doc/1510512. 15. Pro Inno Europe. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.proinno-europe.eu. 16. Васильєва, Т.А. Банківське інвестування на ринку інновацій [Текст] / Т.А. Васильєва. – Суми: Вид-во СумДУ, 2007. – 513 с.